

Denisa BARBU

Alin PETREA

Caiet de seminar

**DREPT PROCESUAL
PENAL**

Partea generală

LUMEN

DREPT PROCESUAL PENAL. PARTEA GENERALĂ

Caiet de seminar.

Denisa BARBU, Alin PETREA

Copyright Editura Lumen, 2016

Iași, Țepeș Vodă, nr. 2

Editura Lumen este acreditată CNCS

edituralumen@gmail.com

grafica.lumen@gmail.com

www.edituralumen.ro

www.librariavirtuala.com

Redactor: Roxana Demetra STRATULAT

Design copertă: Roxana Demetra STRATULAT

Reproducerea oricărei părți din prezentul volum prin fotocopiere, scanare, multiplicare neautorizată, indiferent de mediul de transmitere, este interzisă.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BARBU, DENISA, PETREA, ALIN

Drept procesual penal : partea generală. Caiet de seminar / Denisa Barbu.

Alin Petrea- Iași : Lumen, 2016

ISBN 978-973-166-434-7

343.1(498)

Capitolul I.

Noțiuni introductive

Secțiunea 1. Noțiuni introductive privind procesul penal

1.1. Definiția și scopul procesului penal

Definiție → *Procesul penal este activitatea reglementată de lege, desfășurată de organele judiciare, cu participarea avocatului, a părților și a subiecților procesuali, în scopul constatării la timp și în mod complet a faptelor ce constituie infracțiuni, astfel încât orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală¹.*

Scopul → constatarea la timp și în mod complet a faptelor care constituie infracțiuni;

→ tragerea la răspundere penală a persoanelor care au săvârșit fapte prevăzute de legea penală;

→ asigurarea exercitării eficiente a atribuțiilor organelor judiciare cu garantarea drepturilor părților și ale celorlalți participanți în procesul penal, astfel încât să fie respectate normele legale naționale și internaționale.

1.2. Trăsăturile procesului penal

Procesul penal prezintă următoarele trăsături:

→ procesul penal are caracter *succesiv* = este un ansamblu de acte și fapte progresive care au un scop bine determinat;

→ procesul penal are caracter *legal* = activitatea procesual penală este reglementată de lege;

→ procesul penal are caracter *complex* = pe parcursul derulării procesului penal regăsim mai mulți participanți: organele judiciare, subiecții procesuali principali, părțile, avocatul, precum și alți subiecți procesuali;

→ procesul penal are caracter *operativ* = activitatea procesual penală trebuie să se desfășoare cât mai aproape temporal de momentul săvârșirii infracțiunii, într-un mod eficient care să permită elucidarea întregii problematice puse în discuție într-o cauză anume.

---

¹ I. Neagu, M. Damaschin, *Tratat de procedură penală. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, 2014, pp. 11-12.

1.3. Fazele procesului penal

Fazele procesului penal sunt secțiuni ale acestuia, cu un obiect specific de activitate și un scop bine determinat.

Procesul penal cunoaște trei faze:

1. urmărirea penală;
2. judecata;
3. punerea în executare a hotărârilor penale².

Fazele procesului penal   ≠   Funcțiile organelor judiciare

Secțiunea a 2-a. Noțiuni introductive privind dreptul procesual penal

2.1. Definiția dreptului procesual penal

Definiție → Dreptul procesual penal este un ansamblu de norme juridice elaborate în vederea organizării modului de desfășurare a fazelor procesului penal.

Dreptul procesual penal conține norme care prescriu conduita necesar a fi urmată în cadrul unui proces penal.

Dreptul procesual penal ≠ Procesul penal → între cele două concepte există deosebiri, astfel: pe când dreptul procesual penal este un ansamblu de norme juridice abstracte și impersonale, procesul penal este o activitate concretă în care normele celui dintâi prind viață.

Obiectul de reglementare al dreptului procesual penal → relațiile sociale care vizează restabilirea ordinii de drept ca urmare a încălcării prescripțiilor legale penale prin săvârșirea de infracțiuni (procesul penal).

2.2. Raportul juridic procesual penal

Definiție → Raportul juridic procesual penal este acea relație socială născută cu ocazia inițierii procesului penal și ca urmare a derulării sale.

Structura raportului juridic procesual penal:

- a) *subiecții* → pe de o parte statul, prin intermediul organelor judiciare (subiecții oficiali), iar pe de altă parte ceilalți subiecți procesuali (subiecții particulari: suspect, inculpat, parte civilă etc.);

---

² În opinia unor autori există și o a patra fază a procesului penal, „camera preliminară”, situată între faza urmăririi penale și faza judecătii. Pentru obiectul camerei preliminare, a se vedea dispozițiile art. 342 C.p.p..

- b) *conținutul* → drepturile și obligațiile de natură procesual penală care revin participanților la proces;
- c) *obiectul* → stabilirea existenței/inexistenței raportului juridic penal și determinarea conținutului acestui raport juridic³.

Trăsăturile raportului juridic procesual penal:

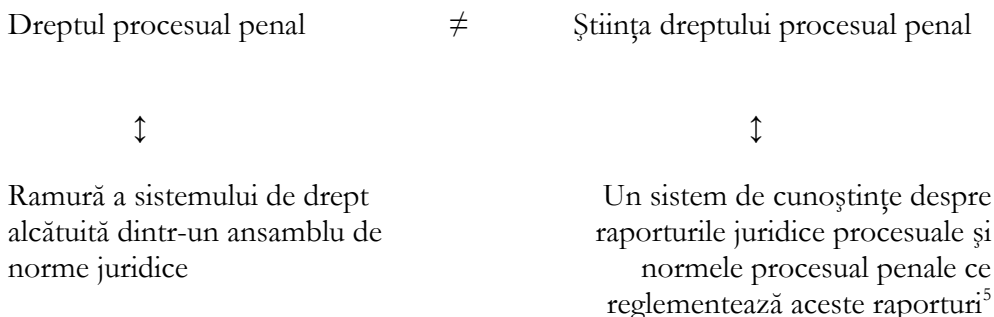
- este un *raport de putere*, ce se naște între stat, pe de o parte, și cei suspectați de comiterea unei infracțiuni;
- stă sub semnul *oficialității*, luând naștere, ca regulă, independent de voința părților;
- este un raport *etățizat*, statul, prin organele sale, fiind interesat și participând în mod activ la majoritatea raporturilor ce se nasc și desfășoară pe parcursul unui proces penal;
- drepturile subiective ale organelor judiciare sunt, în același timp, și obligații pentru acestea.

2.3. Știința dreptului procesual penal

Definiție → *Știința dreptului procesual penal este un sistem de cunoștințe despre raporturile juridice procesuale și normele procesuale penale ce reglementează aceste raporturi*⁴.

Metoda științei dreptului procesual penal → *metoda dialectică* = proces intelectual de gândire care se materializează în analiza și discutarea în contradictoriu a argumentelor, în scopul descoperirii adevărului; → *metoda logică* (analiza, sinteza, deducția și inducția).

Știința dreptului procesual penal este un concept mai vast decât dreptul procesual penal, subsumându-l pe acesta din urmă.

³ D. Pavel, „Despre obiectul raportului de drept procesual penal”, în RRD, nr. 4/1974, p. 29.

⁴ I. Neagu, M. Damaschin, *Tratat de procedură penală. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, 2014, p. 32.

⁵ D. Barbu, *Drept procesual penal. Partea generală*, Editura Lumen, Iași, 2016, p. 19.

Știința dreptului procesual penal este împărțită în două diviziuni:

- ✓ Partea generală → se ocupă de exegeza articolelor 1 - 284 din C.p.p.;
- ✓ Partea specială → se ocupă de exegeza articolelor 285 – 603 din C.p.p..

2.4. Legăturile dreptului procesual penal cu alte ramuri de drept

- a) *Dreptul procesual penal și dreptul penal* → sunt indisolubil legate, dreptul procesual penal conferind eficiență normelor dreptului penal; dreptul procesual penal este cadrul necesar pentru aplicarea normelor dreptului penal;
- b) *Dreptul procesual penal și criminalistica* → metodele de investigare criminalistică servesc la descoperirea infracțiunilor și a persoanelor care se fac vinovate de săvârșirea lor; procedeele investigative criminalistice trebuie desfășurate în conformitate cu prescripțiile dreptului procesual penal, asigurându-se astfel legalitatea procesului penal în ansamblul său;
- c) *Dreptul procesual penal și medicina legală* → medicina legală servește scopului procesului penal prin intermediul opiniilor medicilor legiști;
- d) *Dreptul procesual penal și psihiatria judiciară* → psihiatria judiciară se pune în slujba dreptului procesual penal îndeosebi în ceea ce privește analiza stării de responsabilitate a unei persoane;
- e) *Dreptul procesual penal și psihologia judiciară* → psihologia judiciară servește dreptului procesual penal în ceea ce privește, îndeosebi, metodologia audierii persoanelor.

2.5. Izvoarele dreptului procesual penal

Izvoarele dreptului procesual penal pot fi împărțite în: izvoare naționale și izvoare internaționale.

A. Izvoarele naționale ale dreptului procesual penal:

- ✓ Constituția României;
- ✓ Codul de procedură penală;
- ✓ Codul penal;
- ✓ Codul de procedură civilă (în materiile de interes pentru procesul penal → exemplu: art. 727 care reglementează bunurile neurmăribile);
- ✓ Codul civil (în materiile de interes pentru procesul penal → exemplu: art. 1349 care reglementează răspunderea civilă delictuală);
- ✓ Legi speciale (exemplu: Legea 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, Legea 304/2004 privind organizarea judiciară etc.);
- ✓ Ordonanțe (de urgență) ale Guvernului (exemplu: O.U.G. nr. 43/2002 privind DNA).

B. Izvoarele internaționale ale dreptului procesual penal:

- ✓ Convenții (ex: Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Protocoalele adiționale acesteia);
- ✓ Declarația Universală a Drepturilor Omului (adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 10 de septembrie 1948);
- ✓ Tratatul și orice alte acte internaționale ratificate de către țara noastră (exemplu: Tratatul dintre România și S.U.A. privind asistența judiciară în materie penală, semnat la Washington în data de 26 mai 1999).

2.6. Interpretarea în dreptul procesual penal

Definiție → *Interpretarea noimelor juridice de drept procesual penal este un proces intelectual efectuat în scopul de a desprinde sensul și rațiunea textului de lege.*

Interpretarea poate fi clasificată în funcție de mai multe criterii.

A. În funcție de organul de la care emană, interpretarea poate fi:

- a) *legală (oficială)* → este opera legiuitorului și are loc la momentul edictării normei; este obligatorie;
- b) *judiciară* → este opera instanțelor de judecată și are loc în cauzele care le sunt deferite spre judecare; este o interpretare la speță;
- c) *doctrinară* → este opera specialiștilor și cercetătorilor din domeniul dreptului și are loc prin scrierea de cursuri universitare, tratate, enciclopedii juridice etc.; este facultativă.

B. În funcție de metoda folosită, interpretarea poate fi:

- a) *gramaticală* → presupune stabilirea sensului legii prin intermediul regulilor de sintaxă și morfologie;
- b) *sistematică* → presupune interpretarea normelor juridice procesual penale unele prin altele, astfel încât să se ofere fiecăreia din ele sensul ce rezultă din ansamblul lor;
- c) *logică* → presupune descifrarea sensului legii prin utilizarea raționamentelor logice (exemplu: raționamentul *per a contrario, a fortiori*).

2.7. Aplicarea legii penale

Distingem între aplicarea legii penale în timp și aplicarea legii penale în spațiu.

A. *Aplicarea legii penale în timp:*

Regula → principiul aplicării imediate a legii noi = legea procesuală penală se aplică în procesul penal actelor efectuate și măsurilor dispuse, de la

intrarea ei în vigoare și până în momentul ieșirii din vigoare [art. 13 alin. (1) C.p.p..].

Excepția → situațiile tranzitorii = dispozițiile tranzitorii din Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală.

B. Aplicarea legii penale în spațiu:

Regula → principiul teritorialității = legea procesuală penală română se aplică actelor efectuate și măsurilor dispuse pe teritoriul României [art. 13 alin. (2) C.p.p..].

Excepția → comisiile rogatorii internaționale, cooperarea judiciară internațională în materie penală etc.

Exerciții recapitulative

---

1. Scopul procesului penal:

- a) este expres prevăzut de lege;
- b) constă și în constatarea la timp și în mod complet a faptelor care constituie infracțiuni;
- c) presupune numai tragerea la răspundere penală a persoanelor care au săvârșit fapte prevăzute de legea penală;

2. Constituie trăsătură/i a/ale procesului penal:

- a) operativitatea;
- b) nemijlocirea;
- c) doar operativitatea și legalitatea;

3. Știința dreptului procesual penal:

- a) este același lucru cu dreptul procesual penal;
- b) folosește ca metodă de lucru metoda dialectică;
- c) cuprinde două părți, o parte generală și o parte excepțională;

4. Dreptul procesual penal:

- a) nu este o ramură distinctă de drept;
- b) nu are legături cu dreptul mediului;
- c) prezintă interferențe numai cu dreptul penal;

5. Dreptul procesual penal:

- a) se confundă cu judecata penală;
- b) este o ramură de drept distinctă cu un obiect specific de reglementare;
- c) are legături și cu psihologia judiciară;

6. Raportul juridic procesual penal se caracterizează prin:

- a) oficialitate, ca regulă;
- b) oficialitate, în toate cazurile;
- c) disponibilitate, ca regulă;

7. Constituie izvor al dreptului procesual penal:

- a) o hotărâre de Consiliu local;
- b) o hotărâre de Consiliu județean;
- c) anumite dispoziții din Codul de procedură civilă;

8. În ceea ce privește izvoarele dreptului procesual penal:

- a) dreptul procesual penal cunoaște numai izvoare naționale;
- b) printre acestea se pot situa și O.U.G. care conțin dispoziții de interes pentru dreptul procesual penal;
- c) sunt reglementate *expressis verbis* în C.p.p.;

9. Printre izvoarele dreptului procesual penal:

- a) se numără și Constituția României;
- b) nu se află Codul penal;
- c) nu se află niciun tratat internațional;

10. Interpretarea în dreptul procesual penal:

- a) este numai apanajul profanilor;
- b) este făcută de către legiuitor, cu ocazia judecării;
- c) este oficială, judiciară și doctrinară;

11. În dreptul procesual penal interpretarea:

- a) la speță poartă denumirea de interpretare legală;
- b) la speță este obligatorie în toate cauzele similare ce succed acesteia;
- c) legală este apanajului legiuitorului;

12. În raport de metoda folosită, interpretarea poate fi:

- a) legală și logică;
- b) judiciară și neoficială;
- c) și gramaticală;

13. Interpretarea logică presupune:

- a) deslușirea sensului legii analizând *ad literam* dispozițiile sale;
- b) descifrarea sensului legii nu prin utilizarea raționamentelor logice, ci prin interpretarea normelor juridice procesual penale unele prin altele;
- c) utilizarea raționamentelor logice, de tipul *per a contrario*;

14. Interpretarea sistematică:

- a) este opera doctinarilor și are loc la momentul edictării normei;
- b) presupune utilizarea raționamentelor de tipul *a fortiori*;
- c) urmărește să confere textului de lege sensul ce se deduce din ansamblul normelor;

15. În ceea ce privește fazele procesului penal:

- a) urmărirea penală și judecata sunt singurele faze ale procesului penal;
- b) punerea în executare a hotărârilor penale nu constituie o fază a procesului penal, fiind o formă substitutivă de represiune penală;
- c) printre acestea se numără și judecata;

16. Aplicarea legii procesuale penale:

- a) vizează timpul și spațiul;
- b) vizează numai persoanele de naționalitate română;
- c) se face ținându-se cont de specificul zonei de pe teritoriul României în care are loc procesul penal;

17. Aplicarea legii procesuale penale:

- a) în timp presupune aplicarea legii procesuale penale tuturor actelor efectuate și măsurilor dispuse pe teritoriul României;
- b) în spațiu are drept coordonate marcajele geografice care delimitează teritoriul României;
- c) în timp stă sub semnul retroactivității legii procesuale penale vechi;

18. Aplicarea legii procesuale penale în spațiu:

- a) presupune că legea procesuală penală se aplică în procesul penal actelor efectuate și măsurilor dispuse, de la intrarea ei în vigoare și până în momentul ieșirii din vigoare;
- b) este guvernată, ca regulă, de principiul teritorialității legii;
- c) constă în aceea că legea procesuală penală română se aplică actelor efectuate și măsurilor dispuse pe teritoriul României;

19. Aplicarea legii procesuale penale în timp:

- a) are drept corolar principiul personalității legii penale;
- b) are drept corolar principiul oficialității;
- c) este guvernată de principiul aplicării imediate a legii noi;

20. Principiul aplicării imediate a legii noi:

- a) vizează aplicarea în spațiu a legii procesuale;